

Darai Lajos (Kápolnásnyék):
Magyar alkotmányos oktatás¹⁷⁸

1. Az oktatás szigetei – régi elvek éledése a fájdalom elmúltával

A XX. századi európai társadalmi tragédiáknak megágyazó mozgalmi, majd háborús politika háttérében nemcsak a nyereszkeskedő nemzetközi pénzügyi és népcsoporti gazdasági érdek húzódott meg, hanem a társadalomelmélet emberiségellenes, a „ha jó törvényt akarsz, égesd el a régieket és csinálj újakat” voltaire-i túlzó, esztelen elve. Ez nemcsak a XIX. századot határozta meg, hanem kísértett a XX. század első felében is. Társadalmi mozgalmakat, de néhány népet is kísértésbe ejtett más népek kárára cselekedni, őket „elégetni” – ami első, majd második világégésé fajult. Emberiességet semmibevevő állami elnyomás az alárendelt népeket, nemzeti közösségeket néha népiirtássá váló üldözéssel gyötörte, gyérítette, több esetben felszámolta.

Ez a társadalmi igazságtalanság mindenkit sújtott, a nyerteseket megtevesztetten. Belátható, hogy mindezt külső, szervetlen káros eszmék, erők keltették fel és táplálták. Mert a korábbi közép-európai gyakorlat és állapot nagyívű haladást mutatott mind a polgári eszméiség, mind a gazdasági fejlődés terén, felemelve az elmaradott térségeket, elősegítve a megkésett nemzeti ébredést. És meghatározó módon érvényesülő befolyását az oktatással érte el az állam, amelyet a magyar esetben a történelmi alkotmány eszmeisége vezérelt. Eredeti egyesítési elve és szándéka hatékony együttélést célzott és teremtett a XVIII. század közepétől indulva.

Ez a magyar (és cseh) eredetű alkotmányos együttélési–együttműködési elv a XIX. század utolsó harmadában gazdasági–szellemi fellendülést hozott Kelet-Közép-Európának. De a nagyfokú fellendülés csak addig tarthatott, ameddig a történelmi alkotmányok érvényesülését az új nagyhatalmi célok meg nem akasztották és az egységes gazdasági térséget fel nem darabolták. Az oktatás terén a hanyatlást ugyan megakadályozta a keresztény hagyománnyá erősödött korábbi eszmék és gyakorlat messzemenő folytatása, de azt megterhelte az új nemzetközi politika. A kiűtkeresést a két világháború öröksége a közel-múltig szinte lehetetlenné tette, de éppen a magas szintű oktatás miatt a térség és népei európai viszonylatban is megőrizték, megteremtették korábbi szerepüket és rangjukat. És ebben a főszerepet – hasonlóan a társadalmi középosztályéhoz – éppen a középszintű oktatás vitte, mert a vizsgált korszakban annak lett a legnagyobb újító ereje az társadalom egésze tekintetében.

A megoldandó feladatok között alapvetőnek tekintendő a továbbiakban az ezer évig gyümölcsöző alkotmány szelleméhez visszatérés, amit nagyszerűen elősegíthet a mai időszak számos találmányának az oktatásba–képzésbe bevonása és a keresztény hagyományok viszonylagos épségben megőrzése az intézmények és a műveltségbe épülés révén. Azaz egymás megértése, megismerése a nyelvi nehézségek feloldásával, valamint az érintkezés megszokozódása a közlekedés megkönnyülésével és a világháló áldásainak felhasználásával.

2. Az egyenrangú együttműködés múltja

A mindenki számára üdvös közjót elérni csak olyan szolgálattal lehet, amely a mellérendelésen és az egyenrangú együttműködésen alapul. A Kárpát-medence és környezete az ilyen elviséget felmutató emberi gyakorlatot az ősi lélekhiten alapuló szemlélet érvényesítésével folytatta, amit éppen ezen elv eredményes alkalmazása tett lehetővé. A kultúrák közösség lehet az

¹⁷⁸ A Selye János Egyetem Református Teológiai Kara, a Kodolányi János Egyetem, a Magyar Tudományos Akadémia Veszprémi Területi Bizottság Magyarságkutató Munkabizottsága és a Százak Tanácsa közös, „Középszintű állami és felekezeti iskolák, tanítóképzők és árvaházak 1869-1949” című Kárpát-medencei nemzetközi tudományos tanácskozásán (Révkomárom, 2019. március 20.) elhangzott előadás írott változata.

egységet adó alap, amely kiindulása és lehetőség feltétele az övezetünkben megvalósítandó egységes történelmi látásmódnak és jövőbeli közös fellépésünknek. Közös kutatással kell feltárni és körünkben egyetemesen oktatni ezt az egységet, mert nemcsak az idő fedte el, hanem hatalmi érdekek is temették. Az oktatás feladata, hogy történeti időrendi keretbe sorakoztatva, a műveltségi területek, rétegek hozzájárulása szerint bemutassa e térség kulturális kiinduló egységét, sokféleségét, sokszínűségét, és változásait, mai alakra növést. Ennek gyakorlata 1949-ig érvényesült Magyarországon az oktatás minden szintjén, s példájára teszünk itt kísérletet.

A Kárpát-medence szűkebb és tágabb környezete régészeti műveltségeinek időrendi alakulását, és műveltségi, embertani (benne örökléstani, vércsoporti), jellegzetességeit, valamint hatalmait és népeit korábbi munkáinkban már feltártuk.¹⁷⁹ A legalapvetőbb régészeti műveltségi jellegzetességek az emberi hatékonyság kiterjedését mutatják térségünkben a hegylábi életmódtól a dombvidéki lehetőségek kihasználásáig és a síkvidéki, folyó-menti élet megszervezéséig. Az embertani jegyek tekintetében megállapítható, hogy az emberfejlődés előemberi fokától induló térségi ember a jégkorszaki kihívásoknak, nagy lehűléseknek megfelelően átalakította testét is hidegégővi alkatúra. Így jött létre a *Homo sapiens neanderthalis* embertípus. Majd a szárazság elől délről érkező szaporább emberrel keveredve térségünkben alakul ki az alacsonyabb termetű cromagnon B fajta, akit kelet-baltinak is neveznek. Ezt azután a tőlünk nyugatabbra kialakuló magastermetű cromagnon A, és a délebben létrejött melegégővi, gracilis – kaukázusi, turáni, pamíri, tuarid – és más, például mongolid típusok hatása érte a későbbi soroza-
tos, de mindig kisebb arányú beköltözések alatt. Végül a dél-európai mediterrán dinári bejövők, s aztán az újabb migránsok különböző embertani jegyei színesítik a térség embertanát.

Az ember származási vonalához köthető legfontosabb típust kijelölő adatot a vércsoportok jelentik, mert a változásuk emberi életkorokhoz képest hosszú időszakot jelent, tíz, vagy száz-ezer évet. Az emberiség alapvércsoportja a nullás, az összes többi ma ismert vércsoport ennek a megváltozott alakja. Valamennyi más vércsoportú ember kaphat nullás vércsoportú embertől vért, ugyanakkor a nullások kizárólag nullás vércsoportúaktól, minden mással szemben antitesteket fejlesztenek ki, s különösen az A és a B vércsoportú vérrel szemben. A vércsoportok százalékos megoszlása minden földrajzi területen eléggé állandó, az A vércsoport a Kaukázus környékén keletkezhetett, a B vércsoport a chinoid és a mongolid emberhez köthető. Amerika, Ausztrália, Afrika őslakosaiban a nullás vércsoport az uralkodó. Az AB vércsoport, amely a legkisebb az embercsoportok körében (világátlag ~5%), nem az A és a B vércsoport kombinációjából keletkezett, mivel az AB vércsoportú emberek csak az AB vércsoportúaknak adhatnak vért, s ők bárkitől kaphatnak. Azaz az AB vércsoport önálló, viszonylag későn alakult ki, százalékos aránya a legmagasabb a Kárpát-medencében, ami a nullás vércsoport rovására nagyobb, mint a környező népeknél. Így e változat föltehetően itt jött létre, ami a Kárpát-medencei alapnépesség itteni eredetének határozott jele. A magyar nyelvű etnikumban kevesebb, 27,2 % a 0-vércsoport mennyisége, ellentételen az AB vércsoport szokatlan nagy, 10 %-os részesedését. A magyar A (43,7 %) és a B (19,1 %) vércsoport arány nagyjából megfelel a terület környezetében tapasztaltaknak (40–20%). Ugyancsak nagy az AB vércsoport aránya a 0-hoz képest a X. század előtti Kárpát-medencei leletekben. Míg Afrika népeit 50%-os, vagy ezt meghaladó részarányban jellemzi a nullás vércsoport, s Európában a nullás vércsoport aránya általában 35% körüli. A B vércsoport Európában keletről nyugat felé csökkenő részarányú. Az AB vércsoport európai részaránya 3-5%.¹⁸⁰

A férfi sejt tulajdonság átörökítő megváltozott jelzőinek sorrendje térségünkben a helyes időrendet tekintve a Kaukázusban meglepedett *Homo erectus* elődig megy vissza.¹⁸¹ Az ő telepei rendkívül gazdagok és a modern emberig szinte folyamatosan lakottak, valamint a vál-

¹⁷⁹ Lásd Cser–Darai, 2008a, 2008b.

¹⁸⁰ Nagy 2006, pp. 14, 18-29, 34-51, 64. 113-190. A magyar adatokat emeltük ki, de a térség minden népe hasonló adatai elérhetőek.

¹⁸¹ Gábori 1974, pp. 273-274.

tozások, átfejlődések sorra nyomon követhetők rajtuk. Ide köthető az örökléstani jelzők közül az M89, amelyből ott alakult ki – az észak-nyugati völgyekben – az M9 jelző, miután elkülönült a déli *Homo erectus*tól. Ebből az M9-ből vált le az M45, és ennek egy része távozott Nyugat-Európa felé M173-má alakultán benépesítve azt, hátrahagyva a később M17-té alakultakat.

A déli területen lévő M89-ből további csoportok elkülönülve, a Kaukázustól délnyugatra lévő barlangokban alakult ki az M172-es jelző, mely csak a würm végén kerül át Dél-Európába.¹⁸² Európában az M173-at viselő, a Dordogne-völgybe telepedett ember volt az uralkodó. Ebből válhatott ki a Kárpát-medence *Homo erectus*a és fejlődött tovább annak moustieri emberévé.¹⁸³ De ugyaninnen jöhetett mind a Pó völgyében, mind pedig a Dél-német Síkság mentén, az Alpok északi völgyeiben élő ember is. A *Homo erectus* Angliába is innen kerülhetett át.

A mindel–riss átmenet idején föltehetően levált az M89-ről az M170-es jelző embere, és később, az M17 nyomában északra költözve elfoglalta a Kaukázus észak-nyugati völgyeinek telephelyeit,¹⁸⁴ majd onnan az M17 gravetti távoztakor az orosz síkság folyóvölgyeibe húzódott fel. Később, a Fekete-tó feltöltődésekor az M170 embere az orosz sztyeppén jelent meg, mint a jamna utód kurgán műveltség hordozója.

A riss időszakban megjelent neandervölgyi ember a würm elejére szétterjedt Euráziában, akinek a műveltsége a moustieri volt. S a würm idején az emberi lét hihetetlen mértékben megsokszorozódik, a hegy- és a dombvidékek mellett az ember megjelenik a síkságokon is. Így vette birtokba az M17 embere az orosz síkság, a sztyeppe folyóvölgyeit a würm második lehűlési szakaszában, és jelent meg a harmadik lehűlés szakaszban szerte Európában, de zömmel a Kárpát-medencében, mint a gravetti embere. Átment a Káspi-tó keleti felére is, ahol később az ottani türk népesség őse.

A würm idején jelent meg Európában a modern ember. Legkorábbi leletei részben a Dordogne-völgyben, részben pedig a Bükk-hegység Istállóskő barlangjában lelhetők fel, a würm második lehűlését követő felmelegedéskor. S míg előbbi perigordi, utóbbi aurignaci műveltségnek nevezett, lényegében azonosak. A Kaukázustól délre eső területekről¹⁸⁵ YAP-ként, azaz M35 jelzőt hordozó emberként a szárazság elől a kiszáradó és édes vizű Fekete-tó mellé költözött, illetve a Balkánon is megjelent embercsoport a mezőgazdaság legkorábbi művelője, és a Fekete-tó feltöltődésekor ez terjeszkedett részben délre a Folyamközben, részben pedig a Balkán felé, és végig a Földközi-tenger déli szakaszán. Egy része, aki korábban és most bekerült a Kárpát-medencébe, behozta magával a mezőgazdaságot, amelyet aztán az itteni crô-magnon őslakosság átvett, továbbfejlesztett, majd észak és nyugat felé tovább vitt és továbbadott. A mezőgazdasággal nem terjedt az eredeti déli lakosság, csak annak a kultúrája és részben az ahhoz tartozó szavak.

Végezetül meg kell állapítanunk, hogy a régészeti és az örökléstani adatok egybevetése az itt feltételeken vázolt folyamatok megtörténte esetén mutat a legnagyobb azonosságot. Ennek megfelelően a társadalmi szervezet, a nyelvi, valamint a tárgyi és szellemi műveltség összetevő elemei terén is. Mindez együtt csakis úgy magyarázható, ha a magyar népesség alapvetően Kárpát-medencei eredetű, Európa őslakosságának a része, léte semmiféle vándor-lási modellel nem magyarázható. Itt alakult ki a felső őskőkor emberéből, és a térség többi népét is ehhez képest kell származtatni, kis arányú bevándorlással számolva.

¹⁸² Csak a würm végén alakult ki közvetlenül az M9 maradványból a TAT jelző embere is, és vándorolt az északi területekre, ahol minden magyar-rokonnak tartott és finnugornak nevezett népben előfordul, de a magyarból éppen hiányzik.

¹⁸³ Ez a híres kavicsösvény, amelynek elkülönülését az AB vércsoport létrejötte fémjelzi. Európában az M173/M17 arány nagyjából megfelel a perigordi (chatelperoni) és a gravetti műveltség embere viszonylagos arányának.

¹⁸⁴ Ezek hihetetlen gazdag régészeti emlékekkel rendelkeznek.

¹⁸⁵ Ahonnét a natufi műveltség a würm felmelegedése utáni ifjabb dryast követő lehűléskor eltűnt, mert a Közel-kelet, ill. időjárása kiszáradt, az Eufrátesz felső folyásában sem volt már víz.

A társadalmi szervezetet a térségben, a hosszú ősidőkben végig az egyenrangú mellérendelő együttműködés, egymás segítése jellemezte. Ezt jól alátámasztják a régészeti leletek, amennyiben erre fel sokáig nem találunk megkülönböztetést a sírokban, még azok után sem, amikor már a tágabb környezetre az jellemző, tehát azoknak a leigázása (kurganizálása) után. A sztep-péről indult háború (kurgán inváziók) megjelenése a térségben védekezésre kényszerítette az ittenieket. Amikor a védelemre berendezkedtek, az a harc elől kitérést, semlegességet jelentette elsősorban, de a védelmi szervezetet (katonaság), és a véd-műveket létrehozzák. A munkatevékenység nagyon szélesen megnyilvánulva, halászó–vadászó életmódot, valamint földművelést és pásztorkodást jelentett, valamint kézművességet és fém-művességet. Ezeknek sok a kiválóságot és elsődlegességet jelentő emléke. Összességében az európai ember mesterségbeli ereje mindenképpen ebből a térségből származtatható.

Az itteni nyelvek között a legrégebbiek a ragozó nyelvek, mint a magyar, amit a kiavulás tan, a glottokronológia is teljes mértékben alátámaszt. E nyelv hatását észrevehetjük a történelmi mozgások során, amiket az éghajlatváltozások vagy a háborús támadások okoztak. Így került 14.000 éve a rénszarvassal északra menő néppel sok, déli természeti környezetet tükröző szavunk Északi-Európába. 6-7000 éve pedig a földműveseink északkeletre kirajzásával a kurgán-inváziók hatására, északkelet felé egészen az Urálig terjedtek, s a volgai, obi magyar nyelvi rokonság nekik köszönhető. Délen egészen a Kükládokig, és észak-nyugaton egészen az Írszigetig terjeszkedett az innen kirajzó földműves nép, és majd menekült a kurgáninváziók elől a Kárpát-medencei eredetű szalagdiszes kerámiájú nép. Igaz közben elterjesztette Európában az erdőégetéses földművelés gyakorlatát. Majd ezeknek a kivonulóknak a kurgán által leigázott, közelebbi részeiből lettek keleten a szlávok, akiket a későbbi harciasok szerveztek hatalmuk alá, s nyugaton a germánok. Utóbbiakon későbből erős hun hatás érződik, ami főként a mondáikon látszik (Nibelung ének és kör). Délen a pelagézok, majd meghódításuk után a görög világ folytatódik bennük, de sok nyom szerint onnan még Egyiptomba is átkerültek, mint a térség királyait adó népesség.

Műveltségünk ősi szellemi rajzolatát leginkább a görög mitológiát megelőző korból való népmeséinkből, majd a népregékből, népdalokból, népszokásokból tudjuk visszakövetni. Ezek a maga erejéből boldoguló, a világot a maga valóságában ismerő embert mutatnak, kinek lélek-hite jellegében azonos a későbbi keresztény tanítással. Csak a római, majd az ennek folytatását jelentő hatalmi célú terjeszkedéssel bomlik fel ez az anyagi és szellemi egységet mutató emberi élet, de nem a teljes Kárpát-medencében. Megjelennek a hódító hatalmi törekvésekkel együtt eltorzított eszmék, de a nép körében sokáig kevés sikerrel, mert a nép igyekezett a saját műveltségét érvényesíteni. A kettős kultúra rémét elhárította, hogy a hatalom műveltsége végsősoron nem jelentett a népéhez képest magasabb rendűt. Ez pedig a természet és az emberi szellem égi származtatásával, isteni eredetének kinyilvánításával vett fel időtálló alakot, aminek lényegét a jövőben is érvényesítenünk kell ezen a tájon.

3. A magyar király országai alkotmányának múltja és jövője

A Kárpát-medencén belüli középkori hatalmi vezetés sajátos alkotmányos jellegét a különböző területek sajátosságainak elismerése mutatja a magyar fő-királynak a különböző korszakokban érvényes uralkodói címeiben. Így van ez még akkor is, ha a mai történelmi tudat ennek valóságos jelentőségét, sőt jelentését se ismeri, mert attól megfosztotta az újkori történetírás eltérő érdekeket kifejező mivolta. Pedig ezek az uralmi területeket jelölő címek – az onnan származó, ott az uralkodói védelmi szerep betöltését lehetővé tevő jövedelemmel – jól mutatják, hogy a magyar király a középkorban helyi uralkodók feletti király, azaz a nyugati felfogás értelmében császár volt. (Lásd Mátyás király udvarában szolgáló boszniai király Újlaki Miklóst híresen drága aranyruhájával.) Mindez akkor szorult háttérbe, amikor a magyar király tekintélye lecsökkent, s a német császárságé (köztudatba) emelkedett. Ezért fontos ismernünk a

magyar király címeinek és rangjainak legteljesebb felsorolását, uralmi területei időrendben való megjelölését. Így megérthetjük a magyar uralkodó Kárpát-medencében betöltött szerepét Árpád fejedelemtől kezdve a Hunyadi Mátyást követő időkig,¹⁸⁶ vagy akár 1918-ig. A felsorolt uralkodói címek és országrészek, amelyeknek a magyar király mindig – vagy valamikor – ura volt: Magyarország (Hungaria vagy Pannónia), Erdély, Moldva, Havasalföld, Dalmácia, Szlavónia, Szerbország, Horvátország, Ráma (később Bosznia), Kunország, Bulgária, Lengyelország, Gácsország (vagy Halics, majd Galícia), Lodomeria, Csehország, Morava, Szilézia, Lausitz, Ausztria, Stájerország, Szicília, Apulia, Capua, Salernó, Szentangyalhegy és Jeruzsálem. Az ennyi, helyileg szervezett területen élő népesség életének összehangolása¹⁸⁷ volt az az előny, ami miatt sokáig ragaszkodtak a magyar királyi vezetéshez e helyeken, amit a Szent Korona-eszme alkotmányként vezérelt.

A Kárpát-medence népei számára ez a régi alkotmányos elv és érték a nemzeti és műveltségi azonosság fontos részét képezte. Legfontosabb jelképe az állami címerben is megjelent szakrális Korona. Az ezt el nem ismerő hatalmat az ország sosem tekintette törvényesnek, képviselői előbb-utóbb mindig helyreállították az alkotmányos értékeket elismerő jogfolytonosságot. A magyar történelmi alkotmányba ütköző – az ország, a nemzet sorsát érintő – döntéseket és azok következményeit a magyar népek soha nem fogadták el magukra nézve kötelezőnek. Mert a magyar alkotmány a nemzet igen régen fennálló államára vonatkozó akaratát fejezi ki.

A magyar államiság jelképe – latin neve *Sacra Regni Hungarici Corona* – nem királyi korona, hanem az ország koronája. Nem csak egyházi szent tárgy, hanem egy keresztény ország történelme által megszentelt és személynek felfogott eszmeiség. Ez a hűbéri rendbe úgy illesztette a korabeli Magyarország területét, hogy a terület birtokosának nem élő személyt határozott meg, hanem ezt a megszentelt tárgyat. Ezért e jogviszonyban ember nem lehetett ember birtoklója, amit biztosított az ország területén élő valamennyi embernek, és ez a helyzet egészen Mária Terézia koráig terjedt. A Szent Korona-tanra alapozott alkotmány nem ösztönözte az államot hódításra, és amíg maradéktalanul érvényben volt (Habsburg királyokat megelőző időkig), addig a magyar haderő – lett légyen akár a legerősebb Európában – nem folytatott hódító hadjáratot, csakis az ország területét és ezzel a keresztény Európát védte.

A szakrális Koronához már I. (Könyves) Kálmán korától fűződnek törvényben lefektetett alkotmányos jogok, szerepkörök: minden javak és jogok gyökere. Ezen 'eszme' nagyon lényeges eleme, hogy *a Magyar Megszentelt Korona az ország tulajdonosa*. Nem tárgy, hanem 'élőlény', aki magában egyesíti a hozzá tartozó területen élő uralkodó és nem uralkodó embereket. Olyan lény, akivel a királyt beavatják, akire a király is felesküszik, akinek felelősséggel tartozik. Ebbe *a felelősségébe belefoglaltatik a Magyar Korona országa területén élő minden ember – nyelvre, vallásra, népi-hovatartozásra és gazdagságra való tekintet nélkül*. A király, a nemesség és az egyszerű nép a várjobbágytól a pusztai állattenyésztőig, a cigány, a zsidó, a tót, a román, a keresztény stb, egyaránt része a Szent Koronának.¹⁸⁸

Eredetileg ezt a hatalmi misztériumot Szent István a maga teljes apostoli hatalmával úgy egészítette ki, hogy a szakrális Koronából származtatta a közjogot, valamint megalapította a Szent Korona Misztikus Testét. Mert amint minden az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevére vagy nevében megkeresztelt ember Jézus Titokzatos Testének tagja, úgy Szent István országának minden lakója a Szent Korona Misztikus Testének a tagja. Az Imre fiához írt Intelmek – mint alkotmány – értelmében a szakrális Koronához azóta fűződnek alkotmányos jogok. Vagyis a Szent Korona már Szent István óta minden jogok gyökere, és nem fogadja el az olyan

¹⁸⁶ V. ö. Tringli 2016.

¹⁸⁷ Az összehangolást nagyban elősegítette a térség azonos műveltsége, a Kárpát-medencét kitöltő földműves népesség folytonos azonossága, amely népesség már a Körös kultúra idején minden irányba messze áterjedt a Kárpátokon.

¹⁸⁸ V. ö. Molnár 1927, pp. 7-9.

törvényeket, amelyek nem felelnek meg az Ő alkotmányának, vagyis az Intelmeknek. Az ilyen törvényeket a földi viszonyok között (de facto) alkalmazhatják ugyan, de a Korona égi törvényei szerint (de jure) érvénytelenek. A Szent Korona-tan, mint eszme és alkotmányjog, közjog az isteni parancsolatok mellett az ősi szabadságvágyra – mert a mellérendelés lényege a szabadság – is épült, és az Intelmekben már írásban is előttünk áll. Más kérdés, hogy ebből a törvényhozók mikor mennyit ismertek fel és alkalmaztak, a korszakoknak és a környezetnek megfelelően, hiszen az Intelmek az eszményi, ha tetszik, prófétikus alkotmány.

A magyar műveltség kiemelten tiszteli a nőt. A házasságba egyenértékű felek lépnek, és ettől kezdve a család, mint egység két egyenértékű részből tevődik össze, és jelentőségét tekintve mindkét egyedét meghaladja. Ebbe a családba integrálódnak aztán az utódok. A család – ide értve a háromnemzedékes nagycsaládot is – a magyar műveltségnek évszázadok-ig visszakövethető fontos eleme. Itt nem az ősök kiléte, hanem a család egységessége a fontos elem. A mellérendelő szemléletet és erre alapuló életformát tükrözi, hogy még a török időszak végén is a magyar falvak közel egyharmada faluközösségben élt. Ez az arány a korábbi időben csak nagyobb lehetett. A faluközösségben nincs földtulajdon, a földön közösen gazdálkodnak. A közös földön a föld kimerülésének elkerülése végett a termékeket célszerűen váltogatják, egyes kedvező termékekre specializálódnak, ami a termelékenységet növeli.

A nagy sűrűségben letelepedett társadalom faluközössége hatékonyan valósította meg a társadalmi oktatást, bíráskodást, szociális ellátást és egészség-szolgáltatást. A magyar faluközösségben ismert táltos a közösség tudósa, gyógyítója. A magyar népmesék táltosai, ha átváltoznak valamivé, akkor leginkább lélekjelképnek felelnek meg. A favakban élő táltosok pedig műveltséget fenntartó, az egész területet egységesítő s fejlesztő tanítók, papok, orvosok, bírák lehettek – egyszerre. A táltos rendszer – a Kárpát-medencében az újkőkorszakot megelőzően ismert magyar (rovás-) írással egyetemben – megmagyarázza mind a nyelvi egységességet és fejlettséget, mind az alapvető ábrázoló művészeti jelleget. A magyar népi műveltség mellérendelő jellege megfelel a Korona-tan mellérendelő felfogásának.

A *Sacra Regni Hungarici Corona* jelképi szerepe, eszméje és tana meghatározó volt mind a magyar állam megszervezésében, mind ezeréves fennmaradásában. Még a kereszténység legfőbb védelmezője szerepének vállalását is jelentette. Itt a király nem birtokolhatta az országot, mint ahogy az szabályszerű volt akkoriban a hűbéri Európa többi részén, ahol már a Kr. előtti 6. évezredtől kezdve az alárendelő szemlélet volt uralkodó. Ennek megnyilvánulásai voltak az istenek földi helytartóiként tekintett királyok, valamint az uralkodó nemesség uralmának alávetett szolgák és a rabszolgaság, míg nálunk a király a kormányzásra, az uralkodásra a szakrális Koronától kapott jogosítványt.

De a Szent Korona-tan mellérendelő szemléletét később Werbőczy megroppantotta, kiemelve a nemességet a jobbággyokkal szemben, akik addig nem voltak szolgák, mint a többi európai hasonló társadalmi helyzetű ember. Aztán a Megszentelt Korona-tan alkotmányos hatalommegosztása a király és a nemesség hosszantartó küzdelmének színtere lett. Az ősi szabadságvágy is kifejeződik a Szent Korona-tanban a feudális rendiséggel szemben. A szabadságvágy kielégítője a királyi tanácsadó testület az uralkodó állandó ellenőrzésére, ami igazán demokratikus és alkotmányfejlesztő intézmény, s akkoriban Nyugat-Európában nem létezett.

Werbőczy csak törvénybe akarta iktatni a még az 1440-es dekrétumban foglaltakat. Ebben ugyanis a nemesség az istenfelség elve helyére a népfelség, azaz náluk nemességfelség elvét tette, amikor azt állították, hogy a szakrális Korona ereje és jogforrás jellege nem Istentől, hanem a nemességtől származik. Ezt folytatta Werbőczy. Ez tette lehetővé, hogy ezután a nemesség, illetve a magyar országgyűlések sorozatosan fogadhattak el olyan törvényeket, amelyek már nem feleltek meg a szakrális Korona alkotmányának, az Intelmeknek. Persze az 1440-es dekrétumnak is volt előzménye, az 1439-es 3. törvénycikk, amelyben a köznemesség erősen csökkentette a saját honvédelmi kötelezettségét, de itt még nem tulajdonította magának

azt a jogot, ami Istené. Ugyanis a szakrális Korona az erejét, jogforrás mivoltát és kizárólagos hatalomközvetítő jogát eredetileg nem a Szent István-kori magyar nemesség akaratából, hanem Jézus Krisztus akaratából kapta. A dolog a magyar tudományosságban azért nem szerepel, azért csúszott félre, mert a XVIII. századtól sem történészeink, sem jogászaink nem foglalkoztak a Szilveszter-levéllel, az elveszett Szilveszter-bullával és az Intelmekkel, mint alkotmánnyal.

A Szent Korona-tan szellemét tehát nem a késői Habsburg uralom idején kiterjesztett uralmi rendben kell keresnünk, hanem a Kárpát-medence ősi mellérendelő műveltségi felfogásában. A Kárpát-medence műveltségi egységesülését számos adat mellett még az Árpád-vezérelte államalapítás Vérszerződése, majd a Megszentelt Korona-tanra támaszkodó Aranybulla is megerősíti. De a magyar nyelv több mint ezer évig nem képezte az államnyelvet, amely a latin volt. Az uralkodó nemesség nyelve is, a közigazgatás, a bíróságok, az oktatás, az egyházi szertartás nyelve is latin volt, ezért a magyar nyelv fennmaradása és egységesülése semmiképp sem tulajdonítható az akkori felső osztálybeliek erényének. Így minden olyan feltételezés, hogy a magyar nyelvet nem magyar anyanyelvű alacsonyabb osztálybeliekre rákényszerítették – magyarosítottak volna – elvetendő. Nincs meg rá sem a közeg, sem az igény, sem a lehetőség.

A török alól felszabadító háborúk után I. Ferenc (1792–1835) rendszere teljesen megmerevedett „a francia forradalom okozta földrengés” miatt és a Monarchia sorsát kérdésessé tevő irányzatok bomlási folyamatot, az öntudatra ébredt tömegek törekvései válságok sorát indították. A császári abszolutizmus és a nemzeti és politikai demokrácia került szembe, és előbbi rendőri és katonai erővel akadályozta meg utóbbi érvényre jutását, aminek sikere folytán európai vezető szerepre tett szert a Szent Szövetség vezető államaként. A rendszer megvédte magát az alapjait rengető támadástól, de a Monarchia későbbi felbomlási okait magából kitermelve. Mert e rendszert fél évszázadig működtetve „a birodalom végleg képtelenné vált magáévá tenni a kor követelményeit, bevezetni azokat a reformokat, amelyek nélkül egy állam sem létezhetett Európa szabadabb és demokratikusabb légkörében.”¹⁸⁹ Ezt felismerve a magyar reformkor hangadói felléptek a magyar ügyért.

És azért találunk ellentmondást a reformkori és a '48-as eszmék, valamint a nem magyar nemzetiségek törekvése között, mert a magyarok törekvése is teljesen el volt nyomva, előbb azért kellett küzdeniük a Bécsi Udvarral, s ez a harc külön folyt, nem a többi nemzetiséggel együtt. Ezért javasolták, hogy előbb legyen magyar függetlenség, aztán jöhet a többi nemzet ügyének megoldása. Ezért tehát a korszak legjelentősebb tényezője a nemzeti egység és önrendelkezés volt, ami ellen az *ancien régime* minden irányban folytatta öngyilkos küzdelmét. „A rendszer a német nacionalizmust nem kevésbé gyűlölte, mint a magyart vagy az olaszt (amelyek ebben a korszakban a legfejlettebbek voltak), de semmi kifogása nem volt az ellen, hogy egy nép a maga körében beszélje, ápolja, sőt fejlessze saját nyelvét. A nemzeti gondolatban azok az elemek rémítették meg különösen, amelyek az akkori európai államrendszert kívánták megdönteni, s a nemzeti területeket akarták egységes alapokon újjászervezni.”¹⁹⁰ E törekvések a kis népek körében is feléledtek, s amikor a központi hatalmak ellenében a többi európai (francia, angol, orosz) nagyhatalom – akiket a Szent Szövetség elrendezése már nem elégtett ki – támogatni kezdte azokat, az az első világháborúba torkollott.

Wesselényi a Habsburg Birodalom föderalizálásának első programját dolgozta ki és nemcsak társadalmi reformokra, hanem a birodalom államszerkezetének és nemzetiségpolitikájának a módosítására is javaslatot tett.¹⁹¹ Ekkor még a magyar politikai nemzetként államalkotó volt és a többi nemzetiség érdekében is működtette államát, mert mint Wesselényi utalt erre, a nemzetiségek többsége akkor még nem tudott államot fenntartani. És a reformkor elején például még a latin volt az államnyelv, ami mutatja, milyen hatalmas munkát

¹⁸⁹ Jászi 1982, p. 147.

¹⁹⁰ Jászi 1982, 154. p.

¹⁹¹ B. Wesselényi 1843.

kellett végezni a törvényhozás és kormányzás nemzeti nyelvre, majd nyelvekre történő áttérítése kapcsán. Majd amikor „az abszolutizmus teljesen elvesztette lába alól a talajt, s egyik napról a másikra elfogadta Magyarország teljes függetlenségének tényét anélkül, hogy világosan megértette volna az új alkotmányos helyzet igazi jelentőségét, vagy megpróbálta volna ezt az új alkotmányt összhangba hozni a Monarchia többi részének állapotával” a helyzet szinte megoldhatatlanná vált. Mert a császár „ahelyett, hogy komoly erőfeszítéseket tett volna a birodalom új, demokratikus alapokra helyezésére és az oly különböző kulturális szinten álló nemzetek és népek fejlődési lehetőségeinek ésszerű összehangolására, a régi abszolutisztikus, militarista rendőrállam az alkotmányos engedmények első percétől kezdve csak a pillanatra várt, hogy eltörölje a népek szabadságjogait, és visszaállítsa a régi önkényuralmat”.¹⁹²

Ez aztán orosz cári segítséggel megtörtént, és a kiegyezés dualista rendszere a '48-as vívmányokat megadta a felső osztályok számára, de csak részben biztosították a magyaron kívül a többi nemzetiség fejlődését: egyénileg igen, nemzetként nem, mert nemzetben a minden népet képviselő magyar nemzetet értették. Ezért az országgyűlés és az állami közigazgatás nyelve a magyar lett, ami a nemzetiségeket kiszakadási törekvések irányába, az országot a későbbi széthullás felé vezette, mert a nemzetiségek akkorra már kifejlődött öntudattal bírtak, s a Magyar Királyság határain kívül élő rokonaik a nemzeti tudat és az önálló állam kiépítése terén előre léptek, mintát, biztatást nyújtottak. A történelmi alkotmány szelleme ugyan érvényesült a Deák Ferenc felfogása szerinti Eötvös József-féle nemzetiségi törvényben,¹⁹³ mégis erőszakos beolvasztásként, magyarosításként jelent meg a végrehajtás során a nemzetiségek számára. Így aztán „bár elfogadták az ország politikai egységének elméletét, a nemzetiségi törvény engedményeit nem tartották megfelelő garanciának nemzeti létük biztosítására, és területi autonómiát kívántak”,¹⁹⁴ de az akkori erőviszonyok között új kiegyezést kötni lehetetlen volt. Az régi alkotmány szellemétől eltávolodott új politikai vagy uralkodó réteg a csak nevében szabadelvű pártpolitika eszközével magának biztosította a kevés befolyásos állami hivatali és megyei közigazgatási állást, a nemzetiségi középosztályt igyekeztek kizárni belőle. A velük való együttműködés hiánya azonban visszaütött, és a magyar dzsentri réteg is hanyatlani kezdett. Az ország nagyfokú gazdasági fejlődésében szerepet játszóknak között sokan voltak, akik azokban az évtizedekben váltak magyarrá. Az egységes nemzetállam eszméje lett a győztes eszme, aminek hatására a nemzetiségek végleg az elszakadásban látták jövőjüket.

A következményt, a fejleményeket ismerjük. A térség egészének gazdasági–szellemi fellendülése megakadt, a nagyhatalmi beavatkozás két világháborút készített elő és vezényelt le, majd szovjet érdekerületté téve térségünket, bebetonozta az elmaradást. Teljes kiutat legújabbban az EU tagság se hozott eddig Kelet-Közép-Európa számára. Megoldást a jelenben és jövőnkben egymás megbecsülése, a kölcsönösség, az együttműködés jelenthet, visszatérve a régiónak a magyar történelmi alkotmányra alapozott korábbi gyümölcsöző elveihez. Ennek akadályait pedig közös múltbeli történelmi építményünk előnyeinek feltárásával és oktatásával érhetjük el. Ha a tudomány megfelelő fokára lépve kimondjuk egyetemes értékeink történelmi léptékű eredményeit, és hiteles képet nyújtunk az egész Kárpát-medence műveltség-egységéről, a világközvélemény támogatni fogja térségünk eszmei rendjének ismételt megvalósulását, sokszorozódó erejének bekapcsolását az emberiség előtt álló feladatok megoldásába, azaz a régi Magyar Királyság népeinek több mai nemzetként való boldogulását.

¹⁹² Jászi 1982, p. 160.

¹⁹³ Deák úgy gondolta, hogy „a magyarnak olyan nagylelkűnek, olyan igazságosnak kell lennie, hogy azok az elmaradottabb népek, amelyekkel ősi közösségben élünk, úgy tekintsenek ránk, mint idősebb testvérükre, aki nem uralkodni akar fölöttük, hanem vezetni őket a jog és a kultúra ösvényein.” (Jászi 1982. p. 410.)

¹⁹⁴ Jászi 1982, pp. 413-415.

Irodalomjegyzék

- Báró Wesselényi Miklós: *Szózat a magyar és szláv nemzetiség' ügyében*. Otto Wigand, Lipcse, 1843. https://mandadb.hu/document/835770/default/doc_url/BALL_000003_001.pdf.
- Cser Ferenc, Darai Lajos: *Európa mi vagyunk. Európa történeti kapcsolai a sejti tulajdonság örökítőkhöz és a Kárpát-medencei népi, nyelvi, műveltségi folytonosság II.* Fríg Kiadó, [Pilisszentiván] 2008.
- Cser Ferenc, Darai Lajos: *Kárpát-medence, vagy Szkitia?* Fríg Kiadó, [Pilisszentiván] 2008.
- Gábori Miklós: *Ala Tau – Ararát. Régészeti utazások*. Gondolat, Budapest, 1974.
- Jászi Ooszkár: *A Habsburg-monarchia felbomlása*. Gondolat, Budapest, 1982.
- Mitrovits Miklós: Meddig tart Kelet-Európa? Niederhauser Emil emlékére. (online) *Új-kor.hu*. *A Velünk élő történelem*. (id.: 2015. 04. 25.) Újkor Alapítvány, Budapest. <http://ujkor.hu/content/meddig-tart-kelet-europa-niederhauser-emil-emlekere>.
- Molnár Károly: *A Szent Korona-tan kifejlődése és mai jelentősége*. A Magyar Nők Szent Korona Szövetségében, 1927. február 2-án tartott előadás. Dunántúl Egyetemi Nyomdája, Pécs, 1927. (http://mtdaportal.extra.hu/molnar_kalman_a_szent_koronatan_kifejlolese).
- Nagy Ákos: *A kor halad, a vér marad. A vércsoport jelentősége a magyar őstörténet kutatásában*. Magyar Őstörténeti Kutató és Kiadó Kft, Gödöllő, 2005.
- Tringli István: *Mátyás országai. Miről árulkodik a Thuróczi-krónika címerkoszorúja?* *Rubicon online*. Rubicon Ház Bt, Budapest, 2016. http://www.rubicon.hu/ma_files/2016_04_32.pdf.

ALKOTMÁNYOSSÁG ÉS NEMZET (IX. C.)